

Constantin Bărbulescu (Alexandru Ioan Cuza) și Costache Antoniu (Moș Ioan Roată) în „Cuza Vodă” de Mircea Ștefănescu — Teatrul Național „I. L. Caragiale”

MIRCEA ȘTEFĂNESCU

CUZA VODĂ

Fragment din actul II, tabloul 4

PISOSCHI (*deschide ușa din dreapta și cheamă*): Moș Ion Roată. (*Imediat se aud dincolo proteste; intră moș Roată, închizând ușa. Dar protestele continuă să se audă.*)

CUZA: Bine ai venit, moș Roată.

MOȘ ROATĂ: Să trăiți, Măria voastră!

CUZA: Mă bucur că te văd după atîta vreme, și-om sta de vorbă... da-i aud pe boieri mormăind că te-am primit înaintea lor. (*Roată se scarpină în creștet.*) Ce-i?

MOȘ ROATĂ: Apoi, nici nu era drept, Măria ta.

CUZA: Poate, moș Ioane... da' mi s-o năzărit ca, de mine, să mai întorc puțin dreptatea și pe partea cealaltă — s-o videm cum a fi pe dos, că pe față și-o arătat de ajuns arama. (*Lui Pisoschi, ascultînd protestele.*) Îi auzi? Ia poștește-i, să le pun botniță! (*Pisoschi iese.*) Ia zi, moș Ioane: ce face ficiorul matală Năstase?

MOȘ ROATĂ: Îi voinic și sărută dreapta Măriei tale.

CUZA: Da' nevasta?

MOȘ ROATĂ: Apoi dăh! ea, ca fimeia... mă birie la cap.

CUZA (*ride și apoi*): Cînd oi trece prin Adjud la Ruginoasa, să mi-l scoți pe Năstase-n drum, să-l văd dacă o umblat cu folos la școală.

(*Intră Ulădescu, Arghiropol și Toderașcu.*)

VLĂDESCU și ARGHIROPOL (*spinări foarte flexibile*): Să trăiți, alteță serenisimă!

TODERAȘCU: Să trăiți!

CUZA (*zeftemist*): Vă mulțumesc, domnilor, pentru sinceritatea urării și o să mă rog lui Dumnezeu să mă ție cît mai mult... pentru fericirea dumneavoastră. (*Lui Ulădescu și Arghiropol.*) Da' spuneți-mi: parcă erați supărați? De ce? (*li vede ezitînd și sever.*) Adevărul, domnilor!

VLĂDESCU (*se hotărăște*): Să vedeți, alteță serenisimă... noi ne așteptam rîndul, împreună cu un negustor... (*Se întoarce brusc și începe să caute cu ochii pîmprejur.*)

ARGHIROPOL: Da... cu un negustor, care... (*La fel de nedumerit, se uită și el în jur.*)

CUZA (*care nu pierde ocazia de a se distra puțin*): Ați pierdut ceva?

VLĂDESCU și ARGHIROPOL (*uimiți*): Nu... nu, alteță serenisimă! (*Vor mai repeta jocul, la indicația regizorului.*)

CUZA (*privind la moș Roată*): Și v-ați supărat că l-am primit întîi pe dînsul?

VLĂDESCU (*între orgoliu și lașitate*): Îi drept, alteță serenisimă, că noi am fost primii...

CUZA (*nu tăios, ci pe un ton profund, care dă ironie și mai multă greutate*): Și nu v-ați mai săturat, domnilor, de cînd sînteți tot primii?

ARGHIROPOL: Nici la Unire n-am fost printre cei din urmă...

CUZA: Ba domnul Toderașcu, fire entuziasă, a fost chiar printre cei dintîi... nu?

TODERAȘCU: Sînt fericit că alteță voastră își amintește...

CUZA (*arătându-l*): Da, domnilor, era un entuziast... În divan însă, când s-o discutat cestiunea pământurilor, i-o mai trecut entuziasmul... Domnia-sa are moșie întinsă, în Tutova...

FODERAȘCU: Totuși, am votat pentru Unire! Eu iubesc pe fratele meu din Muntenia! Amîndoi sîntem d-o mamă, d-o făptură și d-o samă — ca doi brazi într-o tulpină, ca doi ochi într-o lumină... Da' pămîntul... pămîntul îi al meu, de la străbunii mei! Și tocmai pentru că Măria voastră mă cunoaște de mult ca pe un patriot cîstit...

CUZA: ...ai venit să mă sfătuiești — azi am parte de multe sfaturi — să renunț la reforma rurală! Că altfel, ești gata să desfăci Unirea! Ca și cum dumneata ai fi făcut-o!

FODERAȘCU (*lingușitor*): Nu singur!

VLĂDESCU și ARGHIROPOL (*la fel*): Împreună cu Măria voastră am făcut-o!

CUZA (*privind pe Roată*): Și-atunci el... ce-o mai făcut? (*Roată tace.*) Videți, domnilor? El nu spune că o făcut Unirea! Tocmai el, care în adevăr a făcut-o!... El, moș Ion, cu Ionii lui toți din ambele principate, aceste cinci milioane de moldo-valahi, care singuri reprezentau forța ce putea trece peste voința Europei cu un fapt împlinit — adică îndoita mea alegere. Mulțimile dintre Filaret și Mitropolie o făcut acum cinci ani Unirea — după cum, acum doi ani, poporul muntean de pe Filaret și cel moldovan de pe cîmpul Frumoasei m-o ajutat să pot impune, puterilor potrivnice, desăvîrșirea Unirii!... Și-acum, mai vroți a trece înaintea lui moș Ion?

FODERAȘCU: Eu...

CUZA: Audiența dumitale s-o încheiat. (*Toderașcu salută și iese stăpînit, dar minios.*) Dumneavoastră, mai aveți ceva cu mine? (*Lui Arghiropol.*) Dumneata?

ARGHIROPOL (*lingușitor*): Măria voastră, eu aș avea nevoie de...

CUZA (*întrerupîndu-l*): Dumneata n-ai nevoie de nimic. (*Arătându-l pe Roată.*) El are! (*Și-i arată lui Arghiropol ușa. Apoi, lui Vlădescu.*) Dumneata?

VLĂDESCU: Eu am venit pentru fiu-miu Mitică...

CUZA: E un pungaș!

VLĂDESCU (*mieros*): Vai, alteță serenisimă... de-ați ști cît vă iubește! Vă urează să ajungeți ca Ștefan cel Mare și Sfînt!

CUZA (*izbucînd într-un hohot de ris*): Ferească-l Dumnezeu! Că i-aș tăia capul! (*Și, cu un gest, îl face și pe acesta să iasă.*) Și-acum, moș Ioane, la ale noastre. (*Așezîndu-se.*) Stăi. (*Pentru că Roată ezită să se așeze.*) Cînd m-oi pofti în casa dumitale, nici eu n-oi sta... (*Roată se așază repede pe marginea scaunului.*) Ei, ce te-o adus pe la mine?

MOȘ ROATĂ: Mi-o fost dor să vă văd, Măria voastră.

CUZA: Nu vine nimeni la mine doar să mă vadă, dragă unchieșule... De dor vin ei... vin cu nemiluita... da' de alte doruri: după protecțiuni și chiverniseli... Ia zi drept!

MOȘ ROATĂ: Aiasta-i.

CUZA: Asta-i tot? Pentru atîta lucru ai venit pînă la București?

MOȘ ROATĂ: Apoi să vedeți potriveală... că zîc fimeii mele: „Mă duc să-l văd pi vodă... Zîce: „Ai vo treabă cu el?“. Zîc: „Treabă n-am, da' mi s-o făcut dor să-l văd.“ Zîce: „Tu ai căpchiet, bre omule?“ Eu înham și zîc: „Căpchiet, necăpchiet, aiasta-i!“... „Ei, stuchi-te-ar mițele“, zîce — și mă-ntreabă: „Pentru atîta lucru, să pleci pînă la București?...“ Intocmai ca Măria voastră m-o-ntrebat; da' eu de colo: „Da' ce fel de minte ai, fa fimeie, să-mi pui așa-ntrebare?...“

CUZA (*ride cu poftă. Apoi*): Bine, moș Roată... cum vād, ești un om lipsit de năcazuri!

MOȘ ROATĂ: Ei, năcazuri... cîni n-are? Le are țeara, și n-a să le aibe un sarman de om? De parcă nu știe Măria voastră care-i năcazul țerii?

CUZA (*tace un moment și pe figura lui se vede o mare tristețe. Apoi, închizînd ochii pe jumătate, spune rar, evocator*): „Cînd ne-am jăluit, cînd ne-am tînguit, păsurile cînd ne-am spus, ispravnicul ne-au bătut, privighetorul ne-au bătut, jandarmul ne-au bătut, zapciul ne-au bătut, vătăjălul ne-au bătut, boierul de moșie ne-au bătut“... Ți-aduci aminte, moș Ioane?

MOȘ ROATĂ: Jalba noastră în divan, a deputaților clăcași...

CUZA: Erai în fruntea lor... „Noi nici la facerea legilor nu am fost chemați, nici în-trebați. Domnia-lor boierii de moșie singuri le-au făcut, noi le-am urmat, deși greu și amar ne-au picat“... (*Se ridică brusc, hotărît.*) Iacă de aceea, de mine, vroiesc să-ntorc dreptatea pe dos, moș Ioane... ca să nu vă mai bată nimene și ca să aveți cuvînt la facerea legilor... C-avînd cuvînt, veți avea și pămînt!

MOȘ ROATĂ (*care s-a ridicat imediat*): De cînd așteptăm legea aceea, Măria ta!

CUZA: Cu ce oameni era să v-o dăm? Cu partidele, care tocmai pentru aiasta mă duș-mănesc? Hei, dacă aș fi avut cu cine să conduc țara... (*Îl privește un moment și-i*

pune mina pe umăr.) Cu voi, nu se poate... Citi dintre voi știu carte? V-am dat învățămînt gratuit și obligatoriu, da' pînă să i se vadă roadele, mai va... mai va, moș Ioane... *(îi stringe mina.)* Și-acum, dacă n-ai să-mi ceri nimic, du-te. Și spune nevestei dumitale — care ca și mine n-o bănuie de ce ai venit „pentru atîta lucru” la București — că nu degeaba s-o întilnit astăzi vodă cu Roată.

MOȘ ROATĂ *(cam nedumerit)*: Să trăiți, Măria voastră!

CUZA *(îl privește cum înaintează spre ușă și, cînd a ajuns acolo)*: Da' cu Asanache Pamfil, ce-i?

MOȘ ROATĂ *(se întoarce brusc, uimit, apoi, caută cu ochii în jur)*.

CUZA: Ai pierdut ceva?

MOȘ ROATĂ: Nu... *(Și deodată își dă o palmă peste frunte și, zîmbind pe sub mustață, spune.)* Pasămite că tăt așa i-ați prins și cu ocaua mică!

CUZA *(nerelevînd)*: Ce-i cu Asanache?

MOȘ ROATĂ: Aoi... știe tăt satu'...

CUZA: Bine, atunci du-te. Dacă știe satu', poate să nu știe bărbatu'... da' vodă a să afle!

MOȘ ROATĂ: Să trăiți! *(Iese.)*

(Cuza face cîțiva pași după el, ca și cum l-ar însoți cu gîndul. Se oprește, respiră adînc, parcă ar fi trecut brusc în alt climat. Apoi devine atent, căci se aude — dar încă de departe — marșul unei muzici militare. Zîmbitor, se apropie de ușa care dă pe balconul palatului și privește la lumea de pe Podul Mogoșoaiei. Pentru un moment însă, se încruntă. Intră Pisoschi.)

PISOSCHI: Domnul prim-ministru.

CUZA *(bucuros)*: A! bine îndată!... Da' vino-ncoa puțin. *(Pisoschi se apropie.)* Cine-i domnul acela, care prezintă doamnei Retzeanu pe colonelul Haralambie?

PISOSCHI *(uitîndu-se)*: Domnul, care...?

CUZA: Îh!... s-o-ntors cu spatele... Nu-i nimic. Era doar o curiozitate. Să vină Mihalache.

(Muzica crește treptat.)

KOGĂLNICEANU *(intră fluturînd mesajul)*: Eu l-am adus, Măria ta!

CUZA: Bine ai făcut, Mihalache! Azi e o zi bună! După atîtea alte întîlniri, m-am întilnit și cu țara... cu temelia casei, cum îi spui tu... și... *(luîndu-i mesajul și semîndu-l)*... și am înțales că, uneori, interesul țării îți cere să calci legile care o pot sugruma. *(îi dă mesajul.)*

KOGĂLNICEANU: Să trăești, principe!

CUZA *(îl atrage la fereastră)*: Mi-i dragă ora la care se schimbă garda. Mi-i drag pasul sprinten al soldaților. Oștirea cel puțin, știu că mi-i credincioasă... Uite-i ce frumos calcă!

KOGĂLNICEANU: Da' ce frumos vor călca, atunci cînd vor ști că au a apăra un pămînt, pe care nu li-l mai stoarce moșierul și arendașul lui! În pasul lor, eu simt neastîmpărul țării, ca acela al adolescenților care aspiră la emancipare!

CUZA: Ce am căutat noi să facem, în acești cinci ani, decît să pregătim piatră cu piatră drumul neatrînrării?

KOGĂLNICEANU: Da... *(Arătînd mesajul.)* ...Însă iată cheia neatrînrării de mine! Căci visul acesta nu s-ar putea împlini cu un țaran, care fiind rob înăuntrul, nu prea se trece cu firea că-i rob în afară.

PISOSCHI *(intrînd)*: Domnii consuli ai Austriei și Turciei.

CUZA: Nu, Pisoschi.

PISOSCHI: E ziua lor de audiență, altetă.

CUZA: Știu... Vin iar să mă certe, să mă sfătuiască! Nu. Azi nu-i primesc. Și nici mine, nici poimîne. Iar dacă se supără, spune-le iar că abdic. Asta-i sperie, îi uimește, îi revoltă. Nu pot să priceapă, crescuți cum sînt în rutina curților imperiale, că eu m-aș putea dezlipi de tron cu ușurința cu care m-aș scula de pe un scaun oarecare. Nu le intră în minte că eu nu m-am înscăunat cu fes pe cap, ca Mihail Sturza!

(Acum, muzica răsună sub ferestre.)

PISOSCHI *(rizînd)*: Și-atunci... cînd să le spun să vină?

CUZA *(vesel)*: După ce, sprijiniți pe voința țării, vom putea să-i punem în fața unui nou fapt împlinit!